

cultuur & media

IN HET NIEUWS

INTERVIEW **SARA LANG EN DAVID VAN DOESBURG** INITIATIEFNEMERS KUNSTBEURS NAP+

‘We wilden geen klassieke kunstbeurs’

Deze donderdag opent in Amsterdam een nieuwe kunstbeurs, NAP+. De initiatiefnemers willen een beurs waar het nu eens geen *big business* is.

Gretha Pama
AMSTERDAM

Het was een droom die begon met een prijs in euro's. 3.500 euro - voor dat bedrag zouden deelnemende galeries een stand moeten kunnen huren.

En dan zouden ze op de kunstbeurs niet alleen duurdere, *mid-career* en gearriveerde kunstenaars hoeven te tonen, maar vooral ook beginnende, net afgestudeerde of pas opkomende kunstenaars.

Deze donderdag opent de eerste editie van NAP+, een kunstbeurs in een voormalige garage in de buurt van station Amsterdam Sloterdijk. Initiatiefnemers zijn twee Amsterdamse galeriehouders, Sara Lang (Lang Art) en David van Doesburg (Stigter Van Doesburg), hun galeries zitten bij elkaar om de hoek. Aan NAP+ doen 38 galeries mee (36 stands). Ze komen uit het hele land, maar ook uit Duitsland (Frankfurt), Italië (Rome), Groot-Brittannië (Londen) en Denemarken (Kopenhagen).

Het is drie dagen voor de opening van NAP+. We spreken elkaar bij Galerie Stigter Van Doesburg.

Vertel over jullie droom.

David van Doesburg: „We wilden al heel lang iets anders dan de klassieke kunstbeurs. Twintig jaar geleden kon je als galerie op een beurs nog jonge, nieuwe kunst laten zien - en bezoekers die kunstenaars laten ontdekken. Maar de reguliere kunstbeurs is een markt geworden waarin het vooral om het geld gaat, het is *big bu-*

Het inrichten van kunstbeurs NAP+ in een voormalige garage in de buurt van station Amsterdam Sloterdijk. FOTO NAP+

siness. De kosten voor deelname zijn niet met 5, maar wel met 20 procent gestegen. En dat dwingt galeries tot het maken van bepaalde presentaties: als je mee wilt doen, moet je om uit de kosten te komen wel dure kunst in de markt zetten.”

Sara Lang: „Als galeries krijgen wij ook feedback van verzamelaars: ik ga niet meer naar die en die beurs want ik weet al wat ik kan verwachten. Wat ze dan bedoelen is: galeries brengen kunst naar beurzen waarvan ze weten dat die goed verkoopt. Dus het wordt tegelijk duur en het is niet langer verrassend.”

Daar deden jullie ook aan mee.

David van Doesburg: „Ja, je wordt meegenomen in een *slipstream*.”

Sara Lang: „Het zijn rekensom-

men. Als ik op een stand sta van 7.000 euro, kan ik andere keuzes maken dan wanneer ik een stand heb voor 50.000. In de kunstenaars die ik kies, in het werk dat ik ermee naartoe neem.”

David van Doesburg: „En wij wilden ook graag terug naar hoe het ooit begon: een paar galeries die met elkaar een beurs beginnen, waar ze iets laten zien dat ze op de kaart willen zetten, of waar ze zelf geen ruimte voor hebben - die *feel*. Collega's mis ten dat ook.”

Droom of niet, het begon met een bedrag van 3.500 euro. Geen 7.000, laat staan 50.000. Wat voor keuzes maak je dan?

David van Doesburg: „Dan kijk je naar wat voor soort ruimte je huurt.

En voor hoe lang, dus naar de tijd die je hebt om in te richten.”

Sara Lang: „De locatie is niet gepolijst, het is een industriële ruimte. Er is geen vip-desk, er staan geen bossen bloemen, geen designmeubelen. Het is niet gelikt.”

David van Doesburg: „En dan zijn er nog genoeg kosten over: beveiliging, vergunningen, de opbouw van de stands. Maar je denkt ook: het valt mee.”

Wat ook belangrijk was, zeggen ze: dat de galeries het samen doen. Sara Lang: „We hebben gekeken welke collega's de schouders eronder wilden zetten. En met die galeries zijn we het op gaan zetten. Er is een grote *commitment* bij het geheel. Dat is anders dan anders.” David van Doesburg: „En elke stand is even groot. Er

is niet het gevoel: ik had meer geld je hebt om in te richten.”

David van Doesburg: „Daar staat of valt het mee.”

Sara Lang: „En dat de galeries zeggen: volgend jaar weer.”

NAP+, do 12 t/m zo 15 sept, Donauweg 11, Amsterdam. Er zijn 38 deelnemende galeries (ruim 100 kunstenaars). Ook is er een groepstentoonstelling van 22 opkomende kunstenaars van KABK Den Haag, Rietveld Academie, Rijksakademie en de Ateliers. Echobox Radio zendt ter plekke live uit. Tickets: €12,50. Info: nappus.nl

NECROLOGIE **REBECCA HORN (1944-2024)** KUNSTENAAR

Bij installatiekunstenaar Horn vloeiden mens en dier samen

De Duitse Rebecca Horn gaf machines een ziel en het lichaam een fluïde geheel. Op fascinerende wijze wist ze humor te verenigen met dreiging.

Toef Jaeger
AMSTERDAM

Dichter, uitvinder, kunstenaar en filmregisseur, dat was hoe de Duitse installatiekunstenaar Rebecca Horn (1944-2024) zichzelf zag. De typering die haar het meest aansprak was die van choreograaf. En daar is wat voor te zeggen: Horn, de choreograaf van ‘kunstmachines’, ofwel machines met een ziel, overleed af-

gelopen vrijdag op 80-jarige leeftijd. Dat maakte de Moomntower Foundation, die haar werk behartigt, maandag bekend.

Horn werd in de jaren zestig en zeventig een opvallende figuur in de performance art die gerelateerd was aan Fluxus, de stroming binnen de kunst die met humor en speelsheid maatschappelijke en culturele conventies bevroeg. Bekend werd *Uncorn* (1970), het kostuum van een eenhoorn: een medestudent voerde een performance uit met een enorme hoorn bovenop haar hoofd en strepen op het lichaam. Zo toonde Horn de fluïde relatie tussen mens en dier, lopend door het hoge gras. Met vleugels, veren maskers, dunbenige tafels, zilveren schommels en pauwenveren in verschillende werken toont ze haar liefde voor ornithologische

Rebecca Horn in 1994. FOTO HANS VAN DEN BOGAARD/ HOLLANDESE HOOGTE

zaken. Gecombineerd met het menselijk lichaam kwam ze tot *Körperextensionen*, waarbij het lichaam als het ware verandert in een ander lichaam.

Het idee om kunstkostuums te maken ontstond midden jaren zestig. Horn werkte in haar beginperiode met glasvezel zonder een masker te dragen, waardoor ze longproblemen kreeg. In 1964 werd ze opgenomen in een sanatorium. Het is het jaar waar in de dan twintigjarige Horn ook haar beide ouders verliet en er voor haar weinig anders op zit dan kostuums te naaien.

De liefde voor het kostuum, het masker of de hoofdtooi zou blijven. *Pencil Mask* (1972) is een fascinerend voorbeeld. In dit werk is het de bedoeling dat iemand een masker opzet, om met de scherpe potloodpunten voor een witte muur te staan en dan op en

neer te bewegen. Zo ontstond als het ware een nieuw kunstwerk.

Vanaf de jaren tachtig maakten de performances plaats voor kinetische machines die het verband tussen mens en dier opnieuw benadrukten. Veren, eieren en metaal werden in beweging gezet. Een van haar bekendste werken is *Turtle Sighing Tree* (1994), een installatie van koperpennen waaruit schreeuwen en jammerklachten klinken.

In een interview in 2005 legde Horn aan de Britse krant *The Guardian* uit dat ze voor de beeldende kunst had gekozen vanwege de Duitse geschiedenis in de 20ste eeuw. „We konden geen Duits spreken, Duitsers werden gehaat. Ik had een Roemeense gouvernante die me leerde tekenen zonder dat ik een taal hoefde te kiezen.”

Paul Steenhuis

LEIDEN

Het is een van de bekendste kunstwerken ter wereld, *De grote Golf* van de Japanse kunstenaar Hokusai. Veel afgebeeld ook, op kleren, hippe schoenen, mokken, tassen en zelfs als Lego-bouwstenenset na te maken.

Hokusai's *Grote Golf* mag dan alomtegenwoordig zijn in onze populaire cultuur, toch kun je een kwetsbare afdruk van de oorspronkelijke houtsnede uit 1831 van Hokusai, met zijn golf met schuimklauwtjes en de heilige berg Fuji op de achtergrond, maar zelden goed bekijken.

Dat kan nu, tot 29 september, in het Japanmuseum Sieboldhuis in Leiden. Daar is een kleine maar bijzondere expositie rond Hokusai's *Grote Golf* ingericht.

Er hangen twee vroege *Grote Golf*-drukken, mooi van kleur en nog niet zo versleten. Dat is bijzonder, een buitenkansje, omdat er weliswaar ooit zo'n acht- tot tienduizend exemplaren van Hokusai's populaire prent gedrukt zijn, maar daarvan zijn er nog maar zo'n 150 over. En daarvan zijn er ruim veertig in de Verenigde Staten. Veel zijn ook in privécollecties opgenomen en nooit te zien; in 2023 werd bij Christie's nog een exemplaar van *De grote golf nabij Kanawaga* geveild voor een recordbedrag van bijna 2,5 miljoen euro.

Lijnbreukje in de Fuji: slijtage

In Leiden hangt nu een vroeg gaaf exemplaar uit 1831 uit een Japanse privécollectie, naast één uit een Nederlandse privécollectie, ook vroeg en gaaf. Je kunt al zien, aldus een van de medesamenstellers van de expositie Jim Dwinger, dat er toch al lichte drok-slijtage sporen zijn. Als je bijvoorbeeld de afbeelding van de berg Fuji op de vroegste prent links met die van de iets latere prent rechts vergelijkt, zie je dat het zwarte omtreklintje van de berg bij de top op de rechter iets latere druk, al een beetje onderbroken is. Het dunne opstaande houtlijntje dat voor de zwarte inktlijn zorgt, is daar al aan het slijten. In latere drukken zijn veel meer van die lijnonderbrekingen te zien, ook in het kader met de prenttitel (het cartouchet). Kleuren verschillen ook bij verschillende drukoplagen, dat is ook bij deze twee *Grote golven* in Leiden al te zien.

Sara Lang: „En dat de galeries zeggen: volgend jaar weer.”

NAP+, do 12 t/m zo 15 sept, Donauweg 11, Amsterdam. Er zijn 38 deelnemende galeries (ruim 100 kunstenaars). Ook is er een groepstentoonstelling van 22 opkomende kunstenaars van KABK Den Haag, Rietveld Academie, Rijksakademie en de Ateliers. Echobox Radio zendt ter plekke live uit. Tickets: €12,50. Info: nappus.nl

Katsushika Hokusai: **De Grote Golf**, circa 1831. BEELD PRIVÉCOLLECTIE NEDERLAND

Vroege afdrukken van Hokusais Grote Golf (en een kattenkrabpaal)

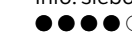
JAPANESE PRENTKUNST Zelden te zien: de kwetsbare *Grote Golf*-prenten van Hokusai op een kleine maar bijzondere expositie in het Japanmuseum Sieboldhuis in Leiden.

Katsushika Hokusai: **Regenstorm onder de top**, circa 1831. BEELD STICHTING MUSEUM VAN BOMMEL VAN DAM

Recensie Tentoonstelling

Hokusai, De Grote golf. Expositie in Japanmuseum Sieboldhuis, Leiden t/m 29/9. Met gratis info-boekje. Info: sieboldhuis.org

Invloed op andere prentmakers

Samensteller Chris Uhlenbeck en zijn team laten op deze tentoonstelling ook de context en invloed van Hokusai's *Grote Golf* zien. Dat doen ze door nog een paar andere prenten van Hokusai te tonen uit de serie *Zesendertig gezichten op de berg Fuji* - waar *De grote Golf* onderdeel van is. Dat waren voor die tijd, 1831, grote kleurenprenten van 25,5 bij 38 cm van de heilige berg Fuji, die Japanse toeristen graag bezochten. Zo graag, dat voor minder draagkrachtige Japanners mini-Fuji's in de hoofdstad Edo werden opgeworpen om te beklimmen.

Ook houtsnedeprenten van Japanse collegakunstenaars uit zijn tijd, Hiroshige en Kuniyoshi, waarop je Hokusai's invloed op de golvenuitbeelding kan zien, zijn opgenomen. Al snel na Hokusai's dood (1760-1849) was zijn kunst ook populair bij westerse kunstenaars. Dat is te zien op prenten met Hokusai-achtige golven van onder meer de Franse kunstenaar Jossot en de Nederlanders La Rivière en Veldheer. Daarnaast zijn er om de invloed op de populaire cultuur van *De Grote Golf* te tonen onder meer jurken met *Grote Golf*-motieven te zien, en voorwerpen zoals sneakers en zelfs een kartonnen *Grote Golf*-kattenkrabpaal. Kennelijk dachten de krabpaalmakers: het is maar een kleine stap van de 'drakenklauwtjes' aan Hokusai's golf naar de 'drakenklauwtjes' van je kat. Dat alles is te zien rond een expositie-kubus waarin de twee Hokusai *Golf*-prenten te bekijken zijn.

Expositie-samensteller Uhlenbeck stond bij de opening van de tentoonstelling, die door de Japanse ambassadeur en zijn vrouw werd verricht, stil bij de vraag hoe het komt dat Hokusai's *Grote Golf* zich in populariteit kan meten met werken als Da Vinci's *Mona Lisa*, Van Gogh's *Zonnebloemen* of Vermeers *Metsje met de Parel*. Was het de dramatische, haast filmische compositie van de golf? De symboliek van de dreiging die ervan uitgaat? Hokusai's prent blijft in de belangstelling: onlangs opperde de Amerikaanse kunsthistoricus Julie Nelson Davis dat het mogelijk Hokusai's dochter, Katsushika Oi, is die de prent ontwierp. Of er in ieder geval aan meewerkte, omdat zij feitelijk de zakelijke en artistieke leiding had over het atelier van de toen verzwakte, 70-jarige Hokusai waar *De Grote Golf* ontstond. Allemaal vragen, aldus Chris Uhlenbeck, om te overdenken bij het bekijken van de oorspronkelijke Hokusai-prenten in het Sieboldhuis.

Groove, funkblazers en een zoemende vocoder bij Elbow in Carré

Pop

Elbow
Gezien: 9/9, Carré in Amsterdam.
●●●●○

Ralph-Hermen Huiskamp
AMSTERDAM

Het was onverwacht, het geluid van Elbow's tiende album. Op de albums ervoor leek de Engelse band in de stabiele, degelijke fase van zijn carrière te zijn beland. Het viel nooit tegen, maar je veerde er ook niet van op. Maar op *Audio Vertigo* gebeurt iets wat al even niet meer gebeurd was: de band klinkt fris. Ze vullen er twee keer Carré in Amsterdam mee.

Misschien is het omdat de jeugd-

vrienden na een los van elkaar opgenomen Covid-plaat, weer echt samen in de studio stonden. Maar ook omdat ze hun meezingbare poprock inkleuren met meer wendingen en andere invloeden. Zo is de aardse blueshoek van albumopener 'Things I've Been Telling Myself for Years' waarmee ze vanavond ook in Carré aftrappen, op een wonderlijke manier meteen opwindend. Prettig zompig, waar hun beste nummers het eerder juist van hun weelderigheid moesten hebben. Een moment later zijn het niet alleen de funkblazers en groove van het nieuwe 'Lovers Leap' waarmee Elbow zichzelf een nieuw leven inblaast, het is ook de warm zoemende vocoder die de zang nieuwe diepte geeft. Later klinkt de band net zo makkelijk fel en bijtend.

Elbow in Carré. FOTO ANDREAS TERLAAK

Zo spelen de Britten vanavond met texturen, de elfkoppige band wordt maximaal benut. De sectie blazers en strijkers dienen ook als zeskoppig koor. Waar nodig pakt de ene trompettist een knorrende bariton-sax of juist een zelvende tenor om het galmende koper wat tegenwicht te bieden. De gitarist schippert moeiteloos tussen nonchalance, lompe solo's en priegelige patroontjes. Dan weer vormen de strijkers de ruggengraat. Zoals in hoogtepunt 'The Birds', waar in een minutenlange climax alles dreigt te ontsporen en de kalme strijkers iedereen aan boord weten te houden.

Het is ergens halverwege de show wanneer frontman Guy Garvey vraagt of het zaallicht nog wat feller mag. Daarvoor doet hij wat hij altijd doet. Grappen maken tegen band,

even charmante als clouze verhalen tussendoor. Zijn altijd uitgestrekte arm bij uithalen alsof-ie zijn teksten barmhartig de zaal in strooit. Soms zoekt hij een intro lang kwetsbaar naar de goede toonsoort, net zo makkelijk jut hij het publiek op. Routineus haast. Tot het moment dat hij speurend de zaal in kijkt. Zijn zus moet ergens zitten, met hun nichtje ernaast. Twee blonde vrouwen klimmen zo'n beetje zwaaiend tegen elkaar op, zodat hij weet waar hij de rest van de show heen moet kijken als er anekdotes uit de oude doos langskomen of wanneer hij over zijn moeder zingt. De rest van de show zijn het de verderde blikken die Garvey op het duo achterin werpt die heel Carré echt verbinden. Zijn zus zingt met open armen mee, de rest van Carré kan niet anders dan meedoen.